5.11.2020

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työeläkelakien ja kansaneläkelain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työeläkelakien ja kansaneläkelain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työeläkelakeja siten, että niiden perhe-eläketurvaa koskevat säännökset vastaisivat paremmin yhteiskunnan ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Perhe-eläkejärjestelmät turvaisivat jatkossa paremmin edunjättäjän kuoleman jälkeisen sopeutumisvaiheen toimeentuloa, kohdentaisivat perhe-eläke-etuuksia nykyistä enemmän lapsille ja lapsiperheille sekä turvaisivat työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyyttä.

Työeläkelakien mukainen perhe-eläke muutettaisiin leskeneläkkeen osalta määräaikaiseksi ja tietyin edellytyksin sitä maksettaisiin myös edunjättäjän avopuolisolle. Lapseneläkettä muutettaisiin siten, että päättymisikää nostettaisiin kahdella vuodella 20 vuoteen ja lesken laskennallinen osuus perhe-eläkkeestä maksettaisiin lapseneläkkeenä lapselle, jos leskeneläkkeen saajaa ei ole. Muutokset koskisivat vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneitä leskiä, jos edunjättäjä kuolee ehdotettujen lakien tultua voimaan.

Valtiovarainministeriön lausunto

Kokonaisuutena työryhmän ehdotusta ja sen tavoitteita voi pitää kannatettavana. Uudistus voisi kuitenkin myös nyt esitettyä rohkeammin tavoitella työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyyden parantamista.

Eläketurvakeskuksen viimeisimpien pitkän aikavälin laskelmien mukaan yksityisen sektorin työeläkemaksuun (TyEL-maksu) kohdistuu merkittäviä korotuspaineita 2050-luvulta alkaen. Näihin 30 vuoden päässä edessä oleviin korotuspaineisiin olisi varauduttava hyvissä ajoin etukäteen. Eläkejärjestelmään tehtävien muutosten vaikutukset näkyvät yleensä pitkällä viiveellä.

Perhe-eläkejärjestelmän rohkeampi uudistaminen tarjoaisi esitettyä suurempia mahdollisuuksia parantaa työeläkejärjestelmän kestävyyttä ehdotettua vahvemmin.

Esityksessä ehdotetaan, että leskeneläke muuttuisi määräaikaiseksi vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneiltä. Nämä ikäluokat jäävät leskeksi arvion mukaan keskimäärin alkaen 2050-luvulta yli 70 vuoden iässä. Esitetyn mallin arvioidaan

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
valtiovarainministerio@vm.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
valtiovarainministerio@vm.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

alentavan työeläkemenoa vähitellen 2050-luvulta alkaen verrattuna tilanteeseen ilman uudistusta. Vuonna 2085 uudistus pienentäisi koko työeläkemenoa noin yhdellä prosentilla. Toisaalta koko julkisen talouden kannalta vaikutus ei olisi yhtä suuri, koska uudistuksen myötä Kelan hoitaman sosiaaliturvan kustannusten arvioidaan jonkin verran kasvavan.

Ehdotetut lakimuutokset ovat olleet jo aiemmin Valtion eläkeneuvottelukunnan käsittelyssä ja niitä on pidetty kannatettavina. Leskeneläkkeen muuttamisella määräaikaiseksi vuoden 1975 jälkeen syntyneiden leskien osalta voi olla yksittäistapauksissa pieni kannustava vaikutus työskentelyyn. Leskeneläkettä ei jatkossa enää maksettaisi lesken kuolemaan saakka, jolloin lesken tarve turvata toimeentulo voi joissain tapauksissa kannustaa pysymään työelämässä tai hakeutumaan takaisin työelämään.

Lapsen eläkkeen ikärajan nosto kahdella vuodella parantaa lasten taloudellista tilannetta kyseisinä ikävuosina. Joissain tapauksissa tämä voi lisätä halukkuutta opiskella ja kouluttautua sekä parantaa lapsen myöhempiä työllistymismahdollisuuksia.

Esitykseen valittua siirtymäaikaa voi pitää pitkänä, vaikka jonkinasteinen siirtymäaika onkin perusteltu. Lisäksi nyt esitetty malli kohtelee melko epätasa-arvoisesti ennen vuotta 1974 syntyneitä verrattuna vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneisiin. Ennen vuotta 1974 syntyneillä leskeneläkeoikeutta ei ole rajattu, joten he voisivat yhä saada leskeneläkettä rajoittamattoman ajan (teoriassa jopa yli 50 vuotta). Sen sijaan vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneillä leskeneläkeoikeus kestäisi 10 vuotta, mikäli heillä ei ole huollettavinaan alaikäisiä lapsia. Jatkotyössä tulisi vielä selvittää, voitaisiinko tätä seikkaa hioa esimerkiksi vaiheittaisemmalla siirtymäjärjestelyllä.

Esityksen mukaan perhe-eläkejärjestelmien tavoitteena on jatkossa turvata ensisijaisesti edunjättäjän kuolemaa seuranneen sopeutumisvaiheen toimeentuloa. Tältä kannalta valtiovarainministeriö pitää valittua 10 vuoden määräaikaisuutta melko pitkänä sopeutumisaikana. Työryhmän työn pohjana olleissa malleissa määräaikaisuus olisi kestänyt pääsääntäisesti joko 2 tai 6 vuotta.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä Juha Majanen

Budjettipäällikkö,
osastopäällikkö Sami Yläoutinen